

MIĘDZYNARODOWA WSPÓŁPRACA WYMIARÓW SPRAWIEDLIWOŚCI W SPRAWACH Z ZAKRESU WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

BADANIE NA TEMAT ŚRODKÓW USTAWODAWCZYCH ZWIĄZANYCH Z
NARUSZENIAMI WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ ONLINE – FAZA 2

Streszczenie

Marzec 2021 r.

MIĘDZYNARODOWA WSPÓŁPRACA WYMIARÓW SPRAWIEDLIWOŚCI W SPRAWACH Z ZAKRESU WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

STRESZCZENIE

Sprawozdanie prawne – marzec 2021 r.

STRESZCZENIE

Informacje ogólne

Rozwijający się sektor handlu elektronicznego stworzył ogromne możliwości dla gospodarki światowej i zrewolucjonizował sposób, w jaki przedsiębiorstwa wprowadzają na rynek i sprzedają, a konsumenci kupują towary. Ponieważ przedsiębiorstwa w coraz większym stopniu korzystają z możliwości, jakie oferuje internet i handel elektroniczny, naruszenie praw własności intelektualnej w internecie również uległo zmianie. W szczególności podmioty naruszające prawa własności intelektualnej online wykorzystują ponadgraniczny charakter internetu, aby skorzystać z granic jurysdykcji dzielących kompetencje i mandaty między organami ścigania i organami publicznymi odpowiedzialnymi za zwalczanie naruszeń praw własności intelektualnej w internecie. Ponadto ciągłe innowacje w technologii sprzyjają mobilności, co utrudnia śledzenie elektronicznego dowodu naruszenia praw własności intelektualnej w internecie, jak również samych sprawców naruszenia. Ukryte usługi darknetu stają się coraz bardziej atrakcyjne dla przestępców, w tym przestępców z zakresu własności intelektualnej online, co jeszcze bardziej komplikuje proces identyfikacji podejrzanych i gromadzenia dowodów.

Zwalczanie naruszeń praw własności intelektualnej w internecie wymaga zatem coraz ściślejszej współpracy oraz wymiany wiedzy fachowej i informacji między organizacjami, organami regulacyjnymi i agencjami.

W sprawozdaniu EUIPO z 2018 r. pt. *Study on Legislative Measures Related to Online IPR Infringements* („Badanie na temat środków ustawodawczych związanych z naruszeniami praw własności intelektualnej online”)⁽¹⁾ oceniono, czy i w jakim zakresie obecne ramy prawne państw członkowskich zapewniają podmiotom praw autorskich lub organom egzekwowania prawa środki ustawodawcze, które można zastosować w celu zapobiegania naruszeniom praw własności intelektualnej w środowisku online lub ich zwalczania. W niniejszym badaniu skoncentrowano się na środkach prawnych mających zastosowanie do naruszeń praw własności intelektualnej w internecie poprzez wzajemną pomoc prawną i międzynarodową współpracę wymiarów sprawiedliwości w sprawach cywilnych, karnych i administracyjnych.

⁽¹⁾ EUIPO. (2018). *Study on legislative measures related to online IPR infringements* („Badanie na temat środków ustawodawczych związanych z naruszeniami praw własności intelektualnej online”).
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4d2fb2c5-bc7f-11e8-99ee-01aa75ed71a1>

Ogólnie rzecz biorąc, zachowanie naruszające prawa własności intelektualnej narusza cywilnoprawne przepisy dotyczące własności intelektualnej. Jeżeli jednak zachowanie stanowiące naruszenie jest wystarczająco poważne, wówczas może również naruszać przepisy karne dotyczące własności intelektualnej. Zgodnie z art. 61 Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS) naruszenie praw autorskich i podrabianie znaków towarowych stanowiące naruszenie prawa cywilnego może również stanowić przestępstwo, jeżeli takie naruszenie jest umyślne i dokonane na skalę handlową. Inne przypadki naruszenia praw własności intelektualnej mogą mieścić się gdzieś pomiędzy i są rozstrzygane na szczeblu administracyjnym, takie jak umyślne piractwo praw autorskich, podrabianie znaków towarowych nie na skalę handlową lub niezamierzone naruszenie, które ma miejsce na skalę handlową. Przestępstwa dotyczące praw autorskich i przestępstwa pokrewne popełnione w internecie mogą również wchodzić w szerszy zakres cyberprzestępczości określony w budapeszteńskiej Konwencji o cyberprzestępczości.

Naruszenie praw własności intelektualnej

W tym kontekście badanie to pokazuje, w jaki sposób współpraca międzynarodowa poprzez zastosowanie bardziej efektywnych procedur i środków prawnych może mieć kluczowe znaczenie dla skutecznego zwalczania naruszeń praw własności intelektualnej w internecie.

Metodyka

Celem niniejszego badania jest określenie środków prawnych związanych z międzynarodową współpracą wymiarów sprawiedliwości w sprawach dotyczących naruszeń praw własności intelektualnej w internecie oraz zrozumienie potencjalnych korzyści i niedociągnięć we wdrażaniu i stosowaniu takich środków. Badanie obejmuje zarówno karne, jak i cywilne (oraz, w stosownych przypadkach, administracyjne) środki współpracy. Główny nacisk położono na naruszenia praw autorskich i znaków towarowych, chociaż w badaniu odniesiono się również do naruszeń innych praw własności intelektualnej online (np. tajemnice handlowe, patenty, wzory przemysłowe i oznaczenia geograficzne).

Badanie ma służyć jako praktyczne narzędzie. W związku z tym istniejące środki współpracy na szczeblu międzynarodowym, zarówno w UE, jak i poza nią, przedstawiono w następujących czterech głównych obszarach:

Gromadzenie danych obejmowało szereg narzędzi: badanie przeglądu dokumentacji, wywiady i dyskusje na temat grup docelowych oraz analiza przypadku. Na początku projektu EUIPO skontaktowało się z grupą 13 ekspertów uczestniczących w grupie ekspertów prawnych EUIPO, która ma być częścią grupy ekspertów *ad hoc* wspierającej badania. Zostali oni wybrani na podstawie ich wiedzy i doświadczenia w kwestii naruszeń praw własności intelektualnej (online) oraz międzynarodowej współpracy wymiarów sprawiedliwości w wybranych państwach członkowskich i państwach trzecich. Grupa ekspertów *ad hoc* została poproszona o dokonanie przeglądu metodyki projektu i przedstawienie uwag na ten temat oraz o wsparcie badań, w tym poprzez udział w dyskusjach grup ekspertów, wywiadach online oraz, w miarę możliwości, o przedstawienie przykładów przypadków. Oprócz grupy ekspertów *ad hoc* UNICRI skontaktowała się również z dodatkowymi indywidualnymi ekspertami, aby wzięli oni udział w wywiadach i przedstawili przykłady spraw. Ogółem zgromadzono i przeanalizowano 10 przykładów przypadków.

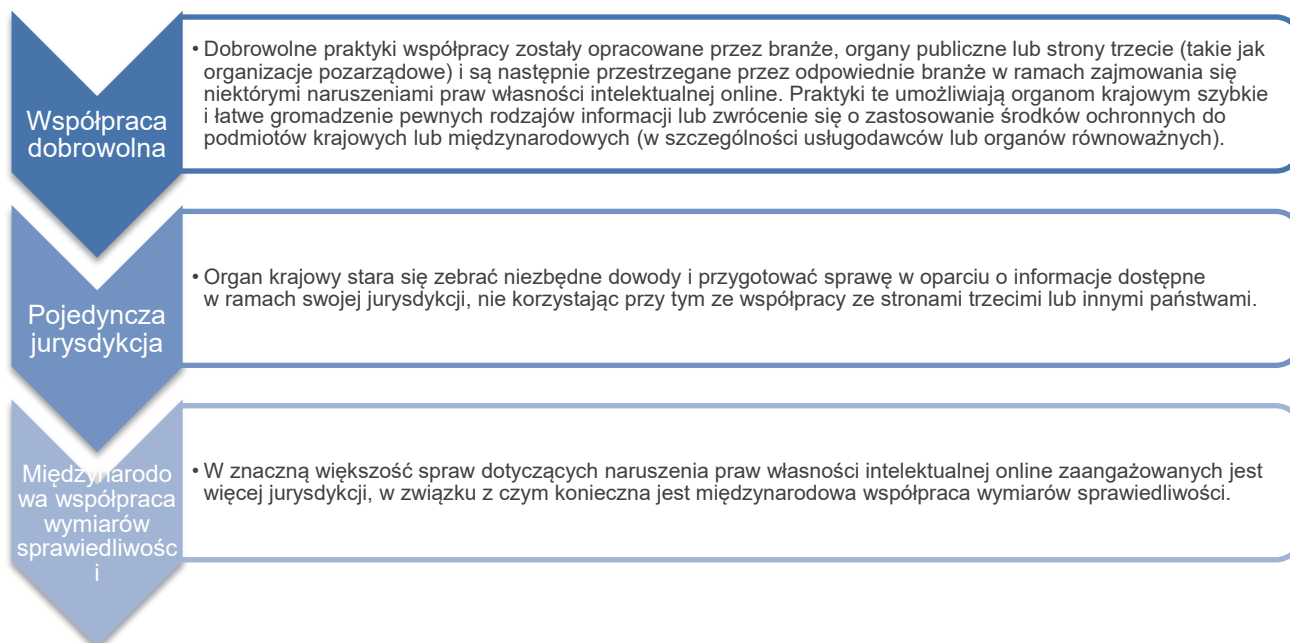
Ponadto opracowano dwie symulacje przypadków dotyczące wielu jurysdykcji (pierwsza dotycząca podrobionych leków wprowadzanych do obrotu w internecie, a druga związana z piractwem telewizyjnym w internecie (IPTV)) w celu wykazania złożoności współpracy międzynarodowej w sprawach o naruszenie praw własności intelektualnej w internecie oraz ukierunkowania analizy dostępnych narzędzi i środków prawnych (cywilnych, karnych i administracyjnych) służących do zwalczania naruszeń praw własności intelektualnej w internecie. Obie symulacje przypadków powstały na podstawie obecnych wspólnych praktyk niezgodnych z prawem, lecz nie odnoszą się do żadnych istniejących przypadków.

Główne ustalenia

Według ankietowanych ekspertów dwie z najskuteczniejszych form współpracy międzynarodowej to (1) nieformalna współpraca między śledczymi i prokuratorami z różnych państw oraz (2) dobrowolna współpraca pośredników internetowych (np. usługodawców) w państwach trzecich, którzy zdecydują się na bezpośrednią współpracę ze śledczym lub z prokuratorem w innym państwie.

W badaniu przeanalizowano, w jaki sposób można wykorzystać obecne narzędzia i sieci – takie jak całodobowa sieć G7 ds. zwalczania cyberprzestępczości i Sieć Europejskich Prokuratorów ds. Własności Intelektualnej (EIPPN) w celu ułatwienia nieformalnej i dobrowolnej współpracy oraz zwalczania naruszeń praw własności intelektualnej w internecie.

Gdy współpraca nieformalna lub dobrowolna nie jest dostępna, kolejnym najskuteczniejszym krokiem jest uczynienie jak najwięcej w jednej jurysdykcji (lub w jej obrębie). Jeżeli sprawa (cywilna lub karna) naruszenia praw własności intelektualnej online nie może toczyć się w jednej jurysdykcji, niezbędna będzie formalna międzynarodowa współpraca wymiarów sprawiedliwości.

Ogromne znaczenie ma sprawna międzynarodowa współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach o naruszenie praw własności intelektualnej online w sferze cywilnej oraz wzajemna pomoc prawna w sprawach karnych o naruszenie praw własności intelektualnej online.

Współpraca międzynarodowa w sprawach cywilnych koncentruje się na typowych kwestiach transgranicznych, w tym na ustalaniu jurysdykcji (międzynarodowej) oraz przepisach dotyczących uznawania i wykonywania zagranicznych orzeczeń sądowych (w sprawach cywilnych i handlowych); a także kwestiach międzynarodowej pomocy prawnej, w tym doręczaniu dokumentów i uzyskiwaniu dowodów z innych państw. Współpraca ta obejmuje również inne zagadnienia, takie jak współpraca związana z powództwami (np. europejski tytuł egzekucyjny dla roszczeń bezspornych; europejski nakaz zapłaty, europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń); alternatywne metody rozwiązywania sporów (np. mediacja w sprawach cywilnych i handlowych); lub transgraniczne zamrażanie rachunków bankowych.

Przedmiotem wniosku o współpracę wymiarów sprawiedliwości są liczne środki zwalczania naruszeń praw własności intelektualnej online:

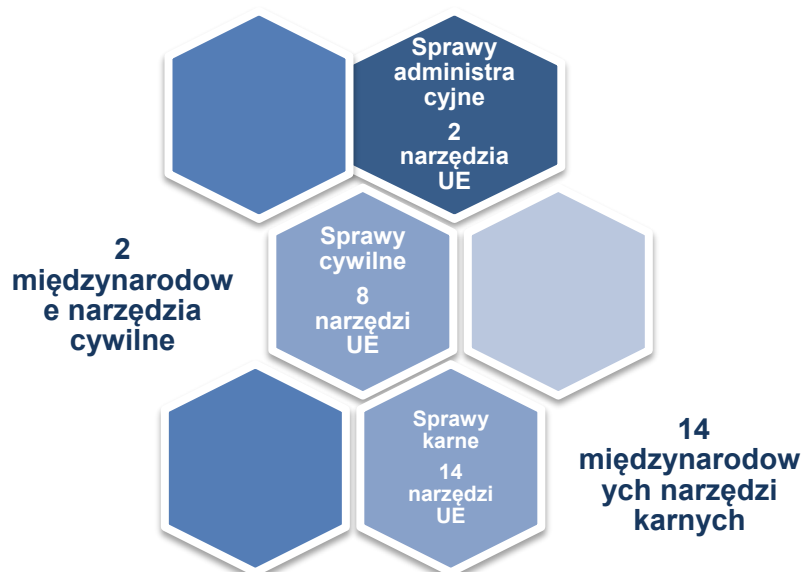
- doręczanie dokumentów,
- nakazy,
- zajmowanie nazw domen w drodze cywilnoprawnej,
- konfiskata przedmiotów naruszających patent lub narzędzi w drodze cywilnoprawnej,
- zajmowanie nielegalnych dochodów.

Jeżeli chodzi o wzajemną pomoc prawną w sprawach karnych, państwa często zwracają się o pomoc w doręczeniu dokumentów sądowych, dokonywaniu ekstradycji osób będących celami dochodzeń

i gromadzeniu dowodów do wykorzystania w dochodzeniach i ściganiu przestępstw. Stosuje się następujące rodzaje formalnych wniosków o wzajemną pomoc prawną w sprawach karnych:

- doręczanie dokumentów sądowych,
- uzyskiwanie odpisów z rejestrów sądowych/karnych,
- uzyskiwanie wyjaśnień od podejrzanych, zeznań świadków lub biegłych,
- pozyskiwanie i zajmowanie elektronicznego materiału dowodowego,
- wnioskowanie o przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych,
- uzyskiwanie informacji od instytucji finansowych,
- uzyskiwanie danych telefonicznych,
- wnioskowanie o przeszukanie i zajęcie,
- wnioskowanie o obserwację transgraniczną,
- wnioskowanie o przesyłkę niejawnie nadzorowaną,
- wnioskowanie o utworzenie wspólnego zespołu dochodzeniowo-śledczego (JIT),
- wnioskowanie o przeprowadzenie dochodzenia równoległego,
- wnioskowanie o przeprowadzenie niejawnych działań operacyjnych,
- zajęcie mienia pochodzącego z przestępstwa,
- konfiskata korzyści pochodzących z przestępstwa,
- dokonywanie ekstradycji więźniów,
- przekazywanie postępowania.

Ogólnie rzecz biorąc, w badaniu stwierdzono, że w UE i na szczeblu międzynarodowym dostępne są **bardzo różnorodne i liczne narzędzia** ułatwiające współpracę międzynarodową, w tym instrumenty prawne, ale również nieformalne sieci, portale i platformy.

Niektóre narzędzia istnieją od wielu lat (takie jak dwie konwencje haskie z 1965 r. i 1970 r. lub konwencja o wzajemnej pomocy prawnej z 2000 r.), inne są **stosunkowo nowe** (np. rozporządzenie (UE) 2018/1805 w sprawie wzajemnego uznawania nakazów zabezpieczenia i nakazów konfiskaty). Niektóre narzędzia ograniczają się do **bardzo konkretnej dziedziny własności intelektualnej** (np. konwencja w sprawie przestępczości medycznej, Protokół WHO w sprawie

wyeliminowania nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi lub konwencja z Palermo) lub są **w niewielkim stopniu znane lub wykorzystywane** (np. konwencja europejska o informacji o prawie obcym (ETS nr 62)); w związku z tym nadal trwają prace nad ich skutecznym stosowaniem w postępowaniach w sprawie naruszenia praw własności intelektualnej online.

Szczególnym celem szeregu istniejących środków prawnych jest ustanowienie, wzmocnienie i harmonizacja ochrony i egzekwowania własności intelektualnej. Odnośne przepisy w większości nie regulują jednak konkretnie sposobu zapobiegania naruszeniom praw własności intelektualnej online lub zwalczania tych naruszeń. Takie środki prawne często przewidują jedynie minimalne wymogi, pozostawiając tym samym poszczególnym krajom możliwość przyjmowania konkretnych środków krajowych. Ponadto istniejące środki prawne niekiedy **koncentrują się na konkretnym obszarze**

niezgodności z prawem (np. konwencja w sprawie przestępczości medycznej), podczas gdy **inne koncentrują się bardziej ogólnie na naruszeniach w internecie** (np. konwencja o cyberprzestępczości). Oprócz tego wiele procedur wzajemnej pomocy prawnej opracowano w czasach przed wynalezieniem internetu, kiedy liczba wniosków stanowiła jedynie ułamek dzisiejszej liczby wniosków i nie dotyczyła ich kwestia ulotnego charakteru dowodów elektronicznych.

Jedna z obaw wyrażanych często przez ekspertów dotyczy **opóźnień w realizacji** lub **odrzućcia wniosków o pomoc prawną** z niespójnych powodów. Czasami są one wynikiem **braku precyzji wniosków** lub **braku jasności** co do związku między faktami przedstawionymi we wniosku a wnioskowaną pomocą; w innych przypadkach wynikają z **niskiej jakości tłumaczenia**. Jeden z ekspertów wskazał również, że w niektórych przypadkach pewną rolę mogą odgrywać **różnice kulturowe**. Według ekspertów, z którymi przeprowadzono konsultacje, **ograniczone zasoby ludzkie we właściwych organach wymiaru sprawiedliwości** również mogą mieć wpływ na współpracę międzynarodową. W niektórych krajach prokuratorzy mogą decydować, w których sprawach należy wszcząć postępowanie karne, w celu oszczędzania zasobów, natomiast eksperci z niektórych krajów zauważyli, że mogą oni powstrzymać się od prowadzenia spraw wymagających formalnej współpracy międzynarodowej, ponieważ mogą być one dłuższe i bardziej złożone. Wspomniano również o **nieodpowiednich środkach technicznych** (np. sprzęt do wideokonferencji) oraz **barierach językowych**.

Na szczeblu międzynarodowym prowadzone są już działania na rzecz usprawnienia formalnej procedury wzajemnej pomocy prawnej, aby uniknąć opóźnień w uzyskiwaniu informacji elektronicznych mających zasadnicze znaczenie dla prowadzenia dochodzeń w sprawie naruszenia praw własności intelektualnej online. Na przykład w marcu 2018 r. Stany Zjednoczone Ameryki przyjęły ustawę uściślającą zgodne z prawem zagraniczne wykorzystanie danych (CLOUD), która zezwala na zawieranie umów dwustronnych między USA a zaufanymi partnerami zagranicznymi, które umożliwią organom ścigania z odpowiednim upoważnieniem sądu kierowanie się bezpośrednio do firm technologicznych z siedzibą w innym państwie w celu uzyskania dostępu do danych elektronicznych, zamiast przechodzić przez bardziej czasochłonny proces na podstawie traktatu o pomocy prawnej. Chociaż Rada UE przyjęła mandat upoważniający Komisję UE do prowadzenia negocjacji w sprawie umowy z USA dotyczącej ustawy CLOUD we wrześniu 2019 r., według stanu na dzień niniejszej analizy nie osiągnięto jeszcze dwustronnego porozumienia między USA a UE na podstawie ustawy CLOUD.

W UE niedawno opracowane instrumenty przyczyniły się w znacznym stopniu do **uproszczenia i przyspieszenia procesu otrzymywania informacji i dowodów** w odpowiedzi na oficjalne wnioski o wzajemną pomoc prawną w sprawach karnych (takie jak europejski nakaz dochodzeniowy i europejski nakaz aresztowania).

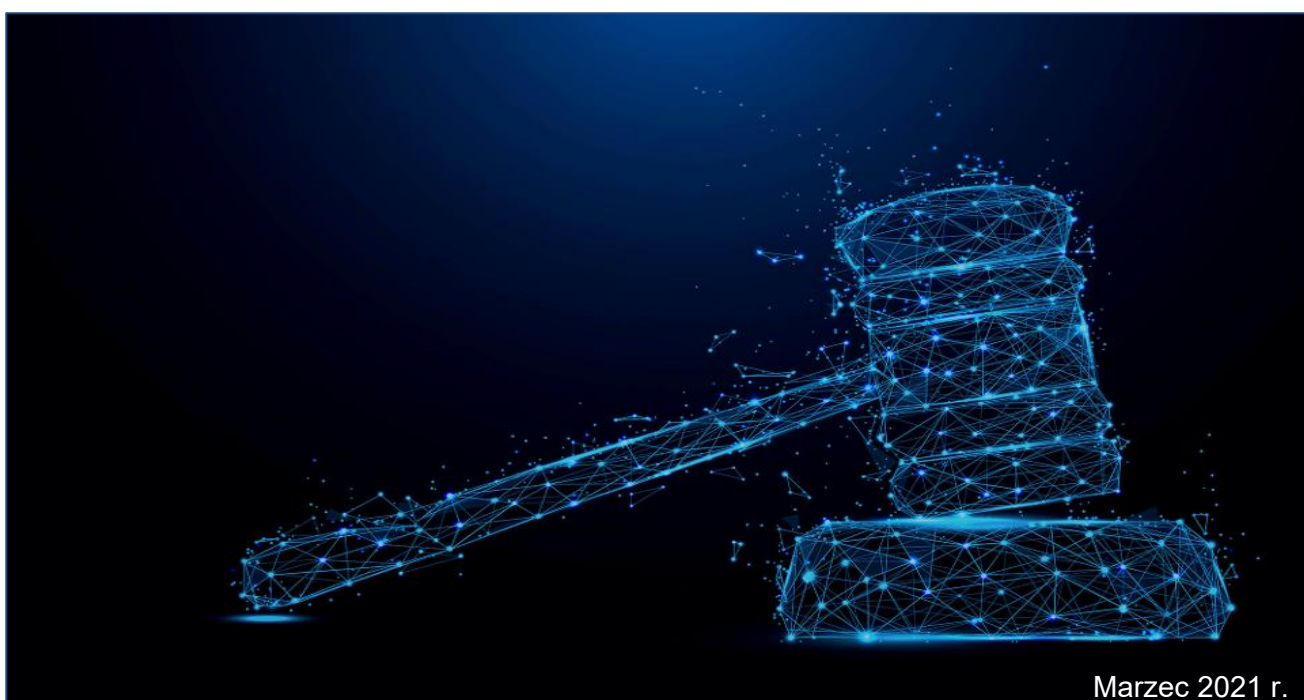
Jeżeli chodzi o współpracę międzynarodową w sprawach z zakresu własności intelektualnej w sprawach cywilnych, UE dysponuje narzędziami prawnymi umożliwiającymi uzyskiwanie dowodów (np. rozporządzenie (WE) nr 1206/2001), doręczanie dokumentów i dokumentów sądowych (np. rozporządzenie (WE) nr 1393/2007) oraz uznawanie orzeczeń zagranicznych (np. rozporządzenie Bruksela I), które są szeroko i skutecznie stosowane, jednak w ograniczonym zakresie wykorzystuje się inne dostępne narzędzia UE, takie jak rozporządzenie (UE) nr 655/2014 ustanawiające procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wiarygodności w tym kontekście.

Ponadto istnienie **sieci** wyspecjalizowanych **praktyków** jest powszechnie uznawane za niezwykle ważne dla wspierania międzynarodowej współpracy formalnej i nieformalnej poprzez umożliwienie bezpośredniego kontaktu, wymiany wiedzy specjalistycznej i szybkiej wymiany informacji. Sieci zwykle mają jednak charakter regionalny, z dysproporcjami między regionami i niekoniecznie obejmują wszystkie obszary (cywilne, administracyjne, karne) ani nie uwzględniają specyfiki internetu.

MIĘDZYNARODOWA WSPÓŁPRACA WYMIARÓW SPRAWIEDLIWOŚCI W SPRAWACH Z ZAKRESU WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

BADANIE NA TEMAT ŚRODKÓW USTAWODAWCZYCH ZWIĄZANYCH
Z NARUSZENIAMI WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ ONLINE – FAZA 2

Streszczenie

Marzec 2021 r.